

DIE BOEREVROU 1919-1931

**‘n Kultuurhistoriese studie oor die eerste
Afrikaanse vrouetydskrif**

deur

JEANETTE VAN RENSBURG

‘n Proefskrif voorgelê ter vervulling van ‘n deel van die
vereistes vir die graad

DOCTOR PHILOSOPHIAE (KULTUURGESKIEDENIS)

in die Departement Historiese en Erfenisstudies van die

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE

PROMOTOR: Prof. F. Pretorius

April 2012

“Geen teorie kan die volheid van die geskiedkundige werklikheid vir ons gee of verklaar of ontsluit nie; dit is onuitputlik; daarom moet ‘n mens dit altyd van verskillende kante benader om soveel moontlik plekke van die onbekende vasteland te verken.”

Uit: Plädoyer für die historische Erzählung
van die Duitse historikus Golo Mann,
vry vertaal deur J.C. Steyn

BEDANKINGS

My promotor, prof. Pretorius vir leiding en motivering.

Mev. Coetzee, my voormalige Biblioteekkunde-dosent, vir raad.

My vriendin, Carin Bezuidenhout, wie se kennis van die biblioteekwêreld, hulp en geduld van onskatbare waarde was. Dankie dat jy my iewers in die winter van 2007 aan *Die Boerevrou* bekend gestel het.

Die personeel van die Besondere Versamelings van UP Biblioteekdienste, vir hul hulp, vriendelikheid en belangstelling in my studie.

Mej. Slabbert, bibliotekaris van die Afrikaanse Hoër Meisieskool, Pretoria, vir hulp.

My pa, Pieter Joubert, vir hulp (en baie tyd) met die samestelling van die kaart in Bylae III.

My ma, Anita Joubert, vir 'n onberekenbare hoeveelheid ondersteuning. Dankie vir die luister, dink en saamgesels om ons eie koffietafel.

Renier en Reinette, my dierbare man en liefste kind. Dankie vir julle begrip, geduld en ondersteuning en dat julle my hierdie verrykende en bevredigende ervaring gegun het. Julle is my hele lewe!

INHOUD

	BLADSY
HOOFTUK I: INLEIDING	10
1. Agtergrond	10
2. Probleemstelling en doel van die studie	15
3. Werkswyse	16
HOOFTUK II: DIE HISTORIESE KONTEKS WAARBINNE <i>DIE BOEREVROU</i> VERSKYN HET	33
1. Politieke agtergrond van die vroeë twintigste eeuse Afrikaner	33
2. Ekonomiese en maatskaplike toestande	42
3. Die stryd vir Afrikaans	47
4. Afrikaanse skole en moedertaalonderrig	56
5. Kultuurlewe van die Afrikaner	58
6. Volksaard van die Afrikaner	64
7. Godsdiensoopvatting van die Afrikaner	68
8. Die posisie van die vrou in die Afrikanersamelewing	70
9. Die Afrikaanse media-landskap tot 1919	76
HOOFTUK III: DIE BESTUUR, REDAKSIE EN MEDEWERKERS VAN <i>DIE</i> <i>BOEREVROU</i>	92
1. Mabel Malherbe – ‘n merkwaardige vrou	92
2. Die stigting van <i>Die Boerevrou</i>	102
3. Medewerkers van <i>Die Boerevrou</i>	106
4. Die redaksionele beleid van <i>Die Boerevrou</i>	116

HOOFSTUK IV: <i>DIE BOEREVROU</i> AS SAKE-ONDERNEMING	121
1. Verkoopprys en advertensie-inkomste	121
2. Sirkulasie	127
3. Advertensies	131
4. Drukproses	139
5. Die einde in 1931	142
HOOFSTUK V: BESIENDE RUBRIEKE IN <i>DIE BOEREVROU</i>	146
1. Die redaksionele afdeling	146
2. Die briewekolom	149
3. Geestelike oordenking	155
4. Kinderfoto's	157
5. Grappies en raaisels	160
6. Die kinderafdeling	161
7. Vervolgverhale, kortverhale, sketse en gedigte	167
8. Boekresensies	170
9. Artikels en wedstryde ter bevordering van Afrikaans	174
10. Rubrieke, artikels en foto's wat lesers moes inlig	180
11. Vroueverenigings	184
HOOFSTUK VI: LEEFSTYL-RUBRIEKE IN <i>DIE BOEREVROU</i>	201
1. Ruilkolom, vrae en wenke	201
2. Resepte	204
3. Naald- en handwerkartikels	210
4. Mode-afdeling	213
5. Argitektuur en huisinrigting	220

6. Artikels oor die tuin	226
7. Artikels oor tuisnywerheid en boerdery	228
8. Artikels oor gesondheid	233
HOOFTUK VII: DIE VOORBLAD VAN <i>DIE BOEREVROU</i>	238
1. Noitje van die onderveld	238
2. Die eerste polemie	242
3. Verandering van die voorblad	247
4. Volksdrag vir die Afrikaner	252
5. 'n Wapen en leuse vir 'n nuwe skool	256
6. 'n Waardige opvolger	258
HOOFTUK VIII: GEVOLGTREKKING	262
1. Samevatting	262
2. Verdere insigte wat tydens die studie verkry is	266
3. Die betoubaarheid van <i>Die Boerevrou</i> as bron vir kultuurgeskiedenis	268
4. Redes vir die onderbenutting van <i>Die Boerevrou</i> as bron	270
5. Voorstelle vir toekomstige navorsing	271
BYLAES	273
BRONNE	395
SUMMARY AND SUBJECT HEADINGS	400

BYLAES

		BLADSY
Bylae I	Medewerkers van <i>Die Boerevrou</i>	273
Bylae II	Lesers van <i>Die Boerevrou</i>	287
Bylae III	Kaart van plekke in die Unie van Suid-Afrika waarheen <i>Die Boerevrou</i> versprei is	374
Bylae IV	Advertensies in <i>Die Boerevrou</i>	377

ILLUSTRASIES, TABELLE EN GRAFIEKE

		BLADSY
Figuur 1	Jan Christiaan Smuts	42
Figuur 2	James Barry Munnik Hertzog	42
Figuur 3	‘n Plattelandse familie trek na die stad	47
Figuur 4	L.H. Meurant en sy Samespraak	47
Figuur 5	Stigterslede van die Afrikaner-Broederbond	60
Figuur 6	Andre Huguenet as <i>Ampie</i>	62
Figuur 7	Johanna Brandt	73
Figuur 8	Redaksie van <i>De Volkstem</i>	85
Figuur 9	Izak van Heerden en sy vrou, Tannie van <i>Die Brandwag</i>	88
Figuur 10	Eerste uitgawe van <i>Die Huisgenoot</i>	90
Figuur 11	Mabel Catherine Malherbe, 1931	93
Figuur 12	Paleis van die Volkebond, Genève	98
Figuur 13	Boodskap van Mabel Malherbe aan die Afrikaanse Hoër Meisieskool	99
Figuur 14	Advertensie van die Noordelike Drukkers Maatskappy	103
Figuur 15	Mabel Malherbe, 1949	105
Figuur 16	Troufoto van mej. Ockerse	107
Figuur 17	Maria Elizabeth Charlotte Rothmann (M.E.R.), c. 1896	110
Figuur 18	M.E.R., 1930's	113
Figuur 19	Intekenvorm vir <i>Die Boerevrou</i>	121
Figuur 20	Tabel van die Britse geldstelsel – skryfwyse en uitspraak	122
Figuur 21	Advertensie vir die klerewinkel Millars in Pretoria	123
Figuur 22	Lyngrafiek van die aantal advertensies wat per jaar in <i>Die Boerevrou</i> verskyn het	132
Figuur 23	Advertensie vir R. Müller in Kaapstad	133
Figuur 24	Advertensie vir Wolf Brothers in Kaapstad	133

Figuur 25	Advertensie vir Bovril	133
Figuur 26	Tabel met voorbeelde van advertensies in twaalf kategorieë	134
Figuur 27	Staaftafel met hoeveelhede advertensies in elke kategorie	135
Figuur 28	Sirkelgrafiek van adverteerders volgens plek verdeel	136
Figuur 29	Voorbeeld van 'n aantal klein advertensies op een bladsy	137
Figuur 30	Ruimte "gereserveer voor klein advertensies"	137
Figuur 31	Eerste Colgate-advertensie in <i>Die Boerevrou</i>	138
Figuur 32	Colgate-advertensie van 1929	138
Figuur 33	Los gekleurde prent	142
Figuur 34	Hjalmar Reitz in <i>Jong Suid-Afrika</i>	158
Figuur 35	Afgevaardigdes na die SAVF-kongres in 1921	190
Figuur 36	Voorblad van <i>Dipped Fondants and chocolates</i> deur Jeanette C. van Duyn	206
Figuur 37	Mev. S. van H. Tulleken	206
Figuur 38	Rondawel-huis van die bestuurderes van <i>Die Boerevrou</i>	223
Figuur 39	Mev. Jansie Jooste by haar 360 ganse	232
Figuur 40	Voorblad van die eerste uitgawe van <i>Die Boerevrou</i>	238
Figuur 41	Noitje van die onderveld	238
Figuur 42	Anton van Wouw, 1930	239
Figuur 43	Skets van 'n kappie-patroon	244
Figuur 44	Foto van 'n tuitkappie	246
Figuur 45	Voorbeelde van verskillende voorblaaie van <i>Die Boerevrou</i>	248
Figuur 46	Nog voorbeelde van verskillende voorblaaie van <i>Die Boerevrou</i>	248
Figuur 47	Rachel Isabella Steyn	252
Figuur 48	Foto wat saam met mev. Steyn se oproep gepubliseer is	253
Figuur 49	Skoolgebou van die Afrikaanse Hoër Meisieskool, 1930	257
Figuur 50	Kamee-agtige skets soms gebruik op die voorblad van <i>Die Boerevrou</i>	257

Figuur 51	Skoolwapen van die Afrikaanse Hoër Meisieskool, Pretoria	257
Figuur 52	Mabel Malherbe by 'n borsbeeld van haar	258
Figuur 53	Voorblad van die eerste uitgawe van <i>Sarie</i>	260